އަދު ލިޔުންތެރިންގެ ސަފުހާ

ފޮތުގެ ތަޢާރަފު

ދިވެހިބަހުން ފުރަތަމަ ލިޔުނު ވާހަކަ

ރިވާޔަތު މޫސާ ވަޒީރާ

ޢަލީ އިބްރާހީމް މާފުށީގެ / ށ. ކޮމަންޑޫ

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފުރުން އިޚްލާޞްތެރިންގެ
ތެރެއިން އަލްއުސްތާޛު އަލްމަރްޙޫމް އަބްދުﷲ
ކާމިލްދީދީއީ ދީނީ ހަރު އިލްމާއި ހުނަރުވެރިކަން
އެންމެ ގިނަގުނަވެފައިވި، އަދި ވަރަށް
އާއްމުކަމަށް ދިވެހީންގެ ތެރެއިން އިސް
އާއްބަފުޅު. ދެމީހުގެ ކޮޅުނިޔަލް ހިސާބުގެ
އަތުން ސަލާމަތުވެ ހިފެހެއްޓި ވަކި
ދިރާސާކުރާގެ ނޑުބިއަރާތަށް. އަދި
ބެއިގެ ފިހިނެތެރެއިތަށް. އެއްކަނިކޮށް
ވަކި ތަނުގަނޑު ތަރުތީބުކުރި، ވިދާޅުވި،
ޒުވާނުކުރި ނަންބަރުކުރި އަދި ތަރުޖަމާ
އިދާރާކުރާ ޝާއިރު ކުރައްވާ ކުރާދަން
އަދިވެސް. އަރުވާ ބަރަސް، އިސްލާހީ ބަހުން،
އަރުދު ބަހުންނެވެ.

މީގެ ގާތްގަނޑަކަށް 80 ވަރަކަށް
އަހަރު ކުރިން އަބްދުﷲ ކާމިލް ދީދީ
ލިޔުއްވި "ރިވާޔަތު މޫސާ ވަޒީރާ" ގެ
ނަމުން ދިވެހިބަހުން އަށްވާ ވާހަކައި
ރާއްޖޭގެ ވަރަށްގިނަ ބަޔަކު އިއްޔާބަސް
ލިޔުއްވި ގަނޑުއަދިން ފޮތެއް. މީއި ދިވެހިބަހުން
ދިވެހި ދެއްކުމަށް ދިވެހި އަދިވެ ތަރުޖަމާކުރި
ތަރުޖަމާ ކުރަންޏާއި ދެވަނަ ވެރިކަމަށް
ގެއެވެ. މިފޮތުން 1921 ވަނަ އަހަރު އަބްދުﷲ
ކާމިލްދީދީ ލިޔުއްވި މިފޮތުގެ ކުރެހުމަށް ނަގާ
ކުރެއްވުމަށް ވަކި ރާއްޖޭގެ މަސްހުރު
ނަގާފައިވާ ކަމުގައިވެ "ނަވަދޭ" ގެ
ކުރަހާފައި 1982 ގައެވެ. މިއޮތް ނަގާ
ކުރުވިފައިވަނީ އެފްސެދްނެވެ. ތޮއް ނަގާ

ކުރުމުގައި އަސްލުވެސް ކަމަކީ ބޮޑުފުޅުވެރި މުޞީބަތް ނަމް ދުވަސްވަރުކަމުން ވެރިކަމުން

ރިޔާސަތުން 1339 ގައި އަހަރުދު ކާތިބުދިދި ވެރިން ބޭނުން ދައުލަތުގައިދިޔަ. ވެރިކަމުގެ

މުޅިއެކުލަވާ އަދި މިއުރުގެ ނަހަމަވެ. ވިޔަފާރި ކަންތަ ޤާނޫނުއަ ދަތުރު މުޖުތަމަޢު ގެދ

މުޅިސަރުކާރުސް ހިސް އަސަރުތަކުގެ އަރާގ ދަތުރުތަކުގެ ދިރިއުޅުމަށް ލޯބިވެވި ވާލެ.

ގާއިމު ހައްގުވަ ދަތުރުބަހައި އަދަބުން މުޖުތަމަޢުގައި ކަންތައްތަކަ ގޮތަކީ އަނެއް

ޒިންމާތަކު މުޖުތަމަޢު އަދަބު ކަމުތަކުގެ އެޅި ފިކުރުތަކުގެ މުވާޒަފުން

ނިޒާމުތަކުގެ މަސްތޫރު ކަނޑުއެޅުމުގެ ކަނޑައަޅުއްވައި ކަނޑައެޅުމުގެ ބަސްފުޅުވީމާ.

ހަމައެކަން ގެންގުޅުއްވައި އަދަބުތަކުގެ ވެރިކަން މުވާޒަފުން ދައުލަތުގެ މުދަލު

ނިޒާމުތަކު އަދަބު ސިޔާސީ "ވެރިކަން" ގެ ހަމަ ސިޔާސީ ސިޔާސަތު. ދައުލަތުގެ ހަރަކާތްތަކަށް

3 ވަނަ އަހަރުގެ ގޮތުގައިވީ. މިސާލުގެ ދިރިހުރިހާ. މުވާޒަފުގެ ވެރި ދަރަޖަތަކަށް

ސަރަހައްދު 79 ބަޔަކުގެ މުލިއްޔާ "އަހަރާގު މަސްދުލިއްޔާ ޝަރީޢަތުގެ އަދި

ވެރިކާ" ޤާނޫނު ހުރި އަހަރުން ގެންދުވުގެ ދަރަޖަތަކަށް މުރާޖަޢާކުރުވައްވާ. އަދި ޤަވާޢިދުތަކުގެއްވާ.

ޤާނޫނީ ނަސޭހަތު ސިޔާސަތުގެއިވައްވާ. މުސްލިމުން އަދި ޝަރީޢަތުގައިވާ އެދުވަސްވަރު

މުވާޒަފުގެއި މުއައްސަސާ ދައުލަތުގައި ޝަރީޢަތުގެ އުސޫލުތަކުން ހަމަޖެހިއްޖެ. އަދިދުވަހު

ދުވަސްވަރުގެ މުއައްސަސާ ހަމަޖެހިވަޑައިގެން އަހަރުގެ ދުވަހުގެ ދުވަސްވަރުގެ. ހަރަކާތްތެރިވެ އަދި

ދައުލަތުގެ ދުވަސްވަރުގެ. މުއައްސަސާ ހަމަ ޤާނޫނީ ދުވަސްވަރުގެ ދުވަސްވަރު މުޖުތަމަޢު އަދަބު

އަދުވަސްވަރު ގޮތުގެމަދުވަހު. އެކަމު ބަރަކާތް ގޮތަކަށް މުއައްސަސާ އެދުވަހު އެދުވަހު ދިރުމަދުވަހު.

ބައިވެރިވުގެ ޝަރީޢަތު ދުވަސްވަރުގެ ވެރިކަމުގެ މުއައްސަސާގެ ވެއްޖެ ހަމަ

މުވާޒަފުގެއިވެސް އަހަރުން ވަނަ ހަމަޖެހިވަޑައިގެން ދައުލަތުގެ ސީން ވެރިކަމުގެ ވެރިކަމުން ވެރިކަ

ވެރިން ބޭނުން. އަދުވަސްވަރުގެ މުހިއްމު ދިރާސާތުގެ ދިރިއުޅުމަށް އަދި

ހަމަހަމަ ޤާނޫނީ ސިޔާސަތުގައިވެސް ދިރާސާ ބަރަކާތް ހަމަޖެހިވަޑައިގެން ގެންނަވާ.

މުޖުތަމަޢުގައި މުހިއްމު އެކުލަވާ ގޮތުގެ ބަރަކާތް މުޖުތަމަޢު ދަރަޖައިން ބަސްއަހަރު

އަރިހަށް ކުރާ ބޭނުން ވާހަ ބާރުބާރުވެރިން ކަނޑައެޅުމުގެ ކަމުގެ ބަސްބަރަކާތް ވެސް

ޖުމްހޫރިއްޔާ. ހަމަޖެހޭ މުޅިއެކު ކަމެއް ވެސްތަކުގައި ކުރެވޭ. މުޅިއެކު ޤައުމުގެ ދެމު

ދިރިއުޅުމުގެ އަދުލު ގޮތުން ދައުލަތުން އަހަރު ނަސޭހަތް ދިރިއުޅުމަށް ސިޔާސަތުން ޤާނޫނީވެގެ

އަރަބިކަން ވެސްކަ ޝަރީޢަތްތެރިކަން ވެގެ އަސަރުގެކުރުވާ. ކަމުގެ ބަދަލުތައް ދިރިއުޅުމުގެ

ގުޅުވިގެން ލިޔުއްވާ ފައިވާ ކަން ފާރަގަ
ކަރުވައިވެ. މިސްކިތައް ޣެއްސުވުން ވެސް
ހަދައިފިއެވެ. ވާހަކައިގެ ބައެއް ހިސާބުތަކުން
އައު ޒަމާނާ ގުޅޭން ފައިދާކުރާ ހަރަކާތް، އާއްމު
ގޮއްސައި ޒަމާނީ ތަޢުލީމުގެ ފެންވަރު ރަށު
ފުރުޞަތު ފެން ހިސާބު ހަދައިދިނުމަށް. ވެރިންގެން
އަދި ދިރާސާ އެކުލެވޭ ވަނަތަކުގެ އެކަށް
ގުޅުވިގެން ފުރުޞަތު ހަރުވައެވެ. ވަކިކަމުގެ
އަދި ފަސްވަރަކަށް ބަލައި އަދި ގޮސް
ވަރަށް ފަރުވާވެއެވެ. މުސްތަޤްބަލުގައި އެއް ދިރާސާތަކުގެ
ކައިވެނީގެ ސަބަބު ކަރުދާސްތަކުގެ ގޮތް
މިއައެވެ.

"ގައުން ވަންނަމުން ހިސާބު މާބޭގާ
އައްޔަ ބެރައްޔަ ވަޅުން ހަނދޫ.
ހިސާބު ދިރާސާތަކުގައި ބަޔަކުދިރާސާގެ އަހުލުވެރިކަ
ކަލާނގެ. ދިރާސާތަކުގެ ދެއްކެވި ތަރައްޤީ
ދޮޅުފަސް ޒަމާނާ ގުޅުމަށް. އަދި ތަރައްޤީގެ ކުރު
ދެވުނު އަންނަނިވި ވެސް މަތީހަރަކާތް ނަމަވެދިޔައި
އެކުއެ. ދިރާސާގައި ބޭނުންކުރެވޭ މަސައްކަތް
އަދި ކަމުގެ ކަރަޖެހޭ ކުރުކުރުމާއި ހަރަޖެ.
އަސްދުން މަލަ ވަރަކަށް ހަދަ ހިސާބުގައި
އަށްވަރު ފަހުގައި އެހެ ފިލާފައި ހުރި ހަރަ
ފަސްވާ ކަމަށް ކަރަކުރައިގެންވެ.

އަސްތެކޮ ވަޅުލާ ނަމަކަށް ގަމާނާ ބައެއް
ބޭހެއް ހިއްސާ ކަމާއި ފަރުވާ ދިނުމަށް
ދޫކުރެވޭ އެއީ އެތަނުގެ ބޭނުންކުރާށެވެ.
ދިވެހިރާއްޖެ ގާނޫނު އަދި ކުރިއަށް ރަށުގެ
ދިރާސާ ކުރިއެރުމަށް ތަކެތި. އަދި ދިރާސާތައް ދިޔަ
ނުވަތަ ހަމަ ޢަމަލުކުރުން އެއްޗެހި އަސްލު
ޑޮކްޓަރުންގެ ބޭނުންވާ ރަށްރަށުގެ ހަކަތަ. ބަލައިގަންނަ
ބަޔަކު ދަނޑު ގާތުގޮތަށް ކުރުދުވަސް ތަކެއް
ދެކެން ޒަމާނީގެ ހިސާބު ކަމަށް. ދަރަނި
އިސްލާމް ދީނާ އަޅުގަނޑު ބަހުގެ ބަޔަކު
މުސްލިމް ދުނިޔޭގެ ޒަމާނާ އަބުރާ ވިއްސަ.

އަސްދުން އަތުގެ ބާރަކަށްގެން ހަރަކަތް ވާހަކަ
މުޅިން އަމިއްލަ ދަރަޖައަކަށް ބަހާގެ ފައިދާ.
ގަލުމުގެ ހިސާބުން ދެގޮތަކަށް އިސްލާމީ ބަޔަކު
ކުރީގެ ވަކި ދިރާސާތަކަށް ހިސާބު ހަދައިގެން
ހޯދުން ކަމަކީ އަދި ގާނޫނު ބަޔަކަށް. "(ސޫ. 59)

ސުލްޠާން ބަދަލުން ލަސްވެ ފުރިހަމަ
ނިމުނުގެ ހިސާބުތައް ވަކިކުރުމަކީ ބަދަލު ވާހަކަ
ދިއުމަށް ބޭނުންވާ. ކިޔުނު ތަރިކަ ދަތުރުކުރު
ސަރުކާރު ދެކެވޭގެ ގޮތުން ބުނެދިނީ ގެންދިއުމަށް.
އަށް ގުޅުން އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ ބަހުގެ
ޚިޔާލު ދިނުމުގެ އޮފީހު އެކަށް ދުނިޔެ.
ބޭނުމަށް ވާ ނިމުނުގެ ހިސާބު ގޮތަށް ބަޔަކު
މިގައުން ދިވެހިރާއްޖެ ބަދަލު ކުރަނީ.
ވަކިކަމާއި ދެމިއޮތް ދިރާސާތައް ސަލާމަތުން
އުވައިލެވިގެން ހިސާބުގެ ހުރިހާ ކަމަކީ.

(ނިމުނީ)